

ՀԱՐՒՐԵՄԵԱԿ

ԵՐԶԱՆԻԿ ՓՈԽՄԱՆ ԱՌՏԵՐ

ԾԼԹԸՅԻՆ ԸՍՏՈՒԾՈՅ ՄԵԾԻՆ ՄԽԻԹԸՐԸՅ

ԵՒ

ՆԸԻԸԿԸՏԻՔ

ԿՈԶՄԱՆ ԱՌԽՍԱՆՈՐՈՓ ԱՆՈՒԱՆ

Ընթերցող, ամսոյն վերջի կիւրակէն մեծանշան ծագեց մեզի, և մեծ յիշատակ թողուց մեր Հայաստան աշխարհին. կը հաւատանք՝ որ սիրաձայն հոգւոց հաւաքանաց ճամբան՝ վայրկենի մէջ կտրելով Հայոց հրեշտակը, մեր սիրելի Հայրենեաց պանդուխտ որդւոցս ուխտը առ Դքրիական ծովածուփ և բաղդածուփ ծոցէն՝ հասուց անոր իմանալի ակընջին: Եւս տարուանս ապրիլի 27 օրը լրացուց հարիւր տարուան շրջան մը մեր Երազմուտը երջանիկ մահուան ՍԵԾԻՆ ՍԽԻԹԱՐԱՅ ԵՐԱԶՄԱՆ. այս յիշատակը շատ մեծ էր ՍԽԻԹԱՐԱՅ Հայրասէր որդւոցը սրտին մէջ, որ իր պատուական նշխարացը պահարանին քով՝ Հայաստանին մէկ մասը և անոր ամենէն ցանկալի գանձերէն մէկը միշտ գտնելով կը մխիթարուին. բայց այս տարուանս մեծ յիշատակը կ'ուզէին զգալի նշանով մ'ալ հաղորդել իրենց ազգայնոց, որոնք այն մեծ Երանայ երախտիքը կը վայլեն քիչ շատ, և պարտք ունին ճանչնալու զինքը Հայաստանի ամենամեծ անձանց և բարերարաց մէկը, որուն նմանը չերեցաւ իրմէ վերջ, իրմէ առաջ ալ վեր երթալով ինչուան Լամբրոնացւոյն օրը՝ հաւատարմը չենք գտներ: Բայց բաղդը որ հիմայ աշխարհիս մեծ մասը շարժելու առնէ՝ մասնաւոր կերպով մը՝ պարզ աչքով և կոնճմտած ընթուիններով կը դիտէ զՍԽԻԹԱՐԱՅ, ուր որ ՍԽԻԹԱՐԱՅ մահացու մասունքը կը հանգչին և անմահութեան պատուանդանն է, մեզի ալ չներեց ուրիշ կերպով այս յիշատակիս պտուղը ընծայել մեր ազգակցաց. սակայն չկրցաւ զմեզ խափանել որ բոլոր միաբանութիւնը, և Սափայեւեան Վարժարանին աշակերտները՝ իբրեւ նուիրակք ազգին կողմանէ՝ մէկ տեղ գալով, նախ առ Երանայ հանդիսաւոր

գոհութիւն մատուցանենք, վերջը ըստ սովորութեան մերոյ ատենական ներբողիւ ալ պատուենք յ'եծին յիշատակը՝ իր մեզի կանգնած գեղեցիկ գրատանը մէջ և մեր իրեն կանգնած կ'աջ արձանին առջև: Շատ երջանիկ էր մեզի այն ժամը՝ որ միայն այնպիսւոյն յիշատակաւ անցաւ, երբեմն զմեզ հարիւր տարի առաջ անցընելով և ցուցընելով զՍԽԻԹԱՐ իր յետին երկրաւոր վայրկեաններուն մէջ, երբեմն անկէ հարիւր տարի առաջ բերելով և ցուցընելով անոր արդիւնքը և արդեանցը արդիւնքը, և ապագայն ալ յուսացընելով: այս քաղցր յիշատակները չկրցան խռովել նոյն միջոցին մէջ մեզմէ չորս մղոն հեռու բարեկամ երկրէ մը, և չորս մղոն ալ հեռու թշնամացած երկրէ մը՝ իրարու հանդիպած որոտաձայն թնդանօթներու ընդհատ այլ անդադար բռնելնքը, որոնց մահահոտ բերնին ահեղ բարեւները մենք ալ կը լսէինք. բայց մեր հօրը մեզի կանգնած անդորրու թեան ապակէնր այնչափ ամուր էր՝ որ անոնց խռովութեան սպառնալիքը չէր վրդովէր: ՍԽԻԹԱՐԱՅ Ծագած խաղաղական լոյսը աւելի զօրաւոր էր, քան այն սև պղինձներուն սոսկալի մթաբեր լոյսը. և անոնց որոտմունքէն աւելի զօրաւոր էր անձայն սրտերէ առ լստուած ելած մաղթանքը հայաստանի երջանկութեանը համար:

Ներբողէն ետև մեր արհիպպատիւ հոգևոր հայրը և ՍԽԻԹԱՐԱՅ արժանաւ ժառանգ (Յաջորդը՝ իր՝ լախնոյն հոգելից եռանդեամբը լցուած՝ խրախոյս տուաւ իրեն որդւոցը՝ մեր նախահօրը ճամբուն աւելի քան զաւելի հետևելու. և անոր անհամեմատ ազգային արդիւնքն ալ նորէն նկարելով՝ ցրցուց որ շատ իրաւունք ունի երկրորդ լուսաւորիչ մը ըսուելու, առաջին լուսաւորչայ և յարգմանչաց արդիւնքը կենդանացընելով, անոր համար արժանի է որ հանդիսապէս նուիրենք մեր հօրը ՍԽԻԹԱՐԱՅ լուսանորոգ պատուանունը:

Եւ յուսանք որ բարեսէր ազգերնուս ալ՝ որ ՍԽԻԹԱՐԱՅ արդիւնքը կը ճանչնայ և կը սիրէ՝ եւելի բան մը չերենայ աս իր որդւոցը սիրալիր իղձը, որով պարտք կը համարին պատուելու իրենց հայրը, և անարժան չսեպէ կանչելու մեր հետը

ԿԵՑՑԷ ԼՍՍԱՆՈՐՈԳՆ ՍԽԻԹԱՐ:

ՅՕԳՈՍՏԱՓԱՌՆ Լիւսեայ 'ի կուսագեղըս հանդրին
Լորարատեան հին նըշան կամարակապն եօթնարփին՝
Լորաժշտաց հոգերգու ճօճք լարեցաւ պարառիկ.
Լրիք 'ի ճեմն հարաւոյ հիւսիսասուն Խեղուհիք,
Օվարդտմատին ոլորեալ փողփողէնէջըն հիւսեակ
Լռբերելով արգադիր յ'եծին գլխոյ մեծ պըսակ,
Լյնմ որ զանկեալըն ճակատ վերակառոյց ըզհայոց,
Լյնմ որ զյետինըն խաւար կապտեաց յետին սերնդոց:

Ըստուածային հրաշից հոգի՝ որ յանէից հինու բարիս ,
 Որ սիրարկու թեւօքն 'ի թոհ և 'ի դանդիւղն սահարկեալ
 Յանկերպարան տարերաց արտակիտէ սարեալ աշխարհս ,
 Եւ 'ի խօլ խաւարէ ջահս ականակապիճ՝ կոյր այերաց ,
 Խաւարամիտ ազանց հնարի լուսաւորիչըս բարեխնամ :
 'Երբ և նախնոյն աշխարհաց հսկայասերմըն հայկազանց
 Լուսատուս յարուցանէր 'ի յանկարծուց ուստեք կողմանց .
 Սերթ ըզնորին ըզձեռասունս յըղէր Փրկչին սուրբ փայլածուս ,
 Սերթ հայ փառացն 'ի խաւարչէն՝ զլուսաւորիչն բողբոջէր ,
 Եւ յանդընդոց դարձեալ ըզնոյն հոգիածու մեզ առադրէր .
 Եւ 'ի նորուն մերթ 'ի զարմէ , մերթ 'ի բարձից , մերթ յաթողոց :
 Խի մինչ վըզեալ թանձրապարոյր վիշապուռոյցն խեղ խաւար
 Հնգադարեանն մանուածով 'ի հայաստանս յոխորտակեալ
 Շըչեալ վազէր ընկուզանէր ըզլոյն յանգուծ դժոխորովայն ,
 Ընդ , և Վրիգորին և Սահակեանց խամբէր վաստակ ,
 Եւ անբարին աճէր ծընունդ և ժամանակն վայրապար ,
 Բացաթեւեալ հոգւոյն՝ որ յալս յաւիտենից ըզբաղդս յուզէ
 Ի Փոքուէ հայոց մարզէ 'ի վաղընջուց գաղթականաց
 Կանգնէր յօճան հայաստանեայց ըզ]՝ ԸԽԻԹԱՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐՈԳ :

Որոյ առեալ յաստուածուստ ըզկնիք ազգին վերածնութեան՝
 Ի լուսակիզն աստեղատանց ուրանօր վեհք ճակատագրին ,
 Ըստուածութեան ծածուկ հալոցք ուր աշխարհաց տուրք հայթհայթին ,
 Վայր խոյանօք աստուածամուխ սա ոչ հրեշտակ ոչ զըրուանեան ,
 Օվայրընկեցիկ միտս հայութեան՝ յերկնախորանըս թռուցանել :
 Սըտեալ 'ի տոկ և յապաժոյժ ու 'ի դառն երկունս կենօքըն չափ ,
 Տառապէր արիապէս՝ յաղթանակին ակն անքըթիթ .
 Ոչ արքենին սրմա մսկան կայր լըծակից իբր առ հինս անդ ,
 Ոչ 'ի ճոկան սա խաչանիշ գայր պերճացեալ պէս՝ Վերսիսեանց ,
 Եւ ոչ խրախոյս աստ հայակոյտըն փարազուն և հրաւիրակ .
 'Եւ և լըբեալ՝ անձին ազդէր , յաստուածայինն հարեալ 'ի սէր ,
 Եւ ազգայնով սուրբ նախանձու գերազանցիկ քան զառաջինս
 Ուս խաչաբարձ տայր միայնակ՝ կանգնէր ըզմեծըն հայկարան :
 Շունչ հոգեղէն զոր ինքն հարուստ ծըծեաց յերկնէ՝ փըչէր 'ի դէմս ,
 Վնացուցանէր յերեթ սրտին վըտակ կենաց ճշմարտութեան ,
 Եւ ըզկորզեալն 'ի հայրական հնութենէ հոյզ դիւանական
 Տըգիտակալ շըփեալ աչացն՝ իմաստնատեսըս յարդարէր ,
 Շաւիղ հորդեալ լուսոյ կենաց անդր 'ի Սասիք , անդր 'ի յերկինք ,
 Ինքն 'ի հեռուստ ըզյիմնամեայ երկանցն արդիւնս նրկատելով

Օղւարձանայր յալեացըն փաղփ, ծափէր 'ի հմայս հայախրախոյս,
Եւ ըզհանդրեան հեզ հառաչանս 'ի յարձագանգս հնչէր բնկին,
Ըս' աւետեօք սլանայր մեծիս գործառնութեան՝ վեհիցն յերաստ,
Ըս Պրիգոր ձայն ածելով, առ 'Երսիսեանս և Սահակեանս .

“ Հայրապետք Հայոց, արիք 'ի սրբութեան սրկապանից,
Ըսիք տրտմեալքդ յարազուարձք, նորոգեցան ձեր հին արարք .
Եկայք տեսէք ըզհայաստանըն խաթարեալ, զիմրդ կանգնի .
Ուրախ լերուք երկինք, ուրախ լերուք Հայոց սուրբ հայրապետք,
Օի հաճեցաւ Տէր նոր ծագել ինեւ զայս լոյս Հայոց մեծաց ”:

Ուրախ լեր և դու Հայր, ուրախ լեր մեծ ԼՈՒՍԱՆՈՐՈԳ,
Որ բազկաւդ հրգօր վաներ զնախնոյ լուսոյն մէզ խաւարիչ .
Ըհա ջահաւորեալն 'ի քէն արփի՝ ծագէ անմուտ
Ըրեգակունըս ցընցըղկեալ, լուսնակս ընձուեալ 'ի կայս և կոյս .
Բեւ սարտուցեալն յառթէ մեղաց Հայաստանեայց դառնայ ճաճանչ,
Ըզհնգերեակ դարուց մրուայլ՝ ճաճանչասուր խեթկեալ ծայրիւք .
Ձիգ ձմերանց տարտամ տարափք քեւ փարատին յԸրարադայ,
Հողմոյդ հասեալ հոգեշունչ՝ ցըրուին փաղանգք օդակուտակք .
Ձայն գարնայնի ըախաւետեալ հռչակի, ո՛հ, ողջոյնք Հայոց .
Սիւգ սիրային փարեալ 'ի դէմքս մեռունակ՝ զարթոյց զոգիս .
Ըհա զարթեան ըստուերանիստք՝ առ լոյս կենաց հառաչեցին .
Ըազուկք տատանեցան, շղթայք անկան տըգիտակապք,
Ղանդաչաքայլ ոտն հետազօտ մահուն շաւղաց՝ ուղղի յեթեր .
Թեւք ընդերկրաքարչք 'ի հղաթեւս կըթին զուարթնոց .
Ընին Հայկայ խորուստ վըհին գնայ 'նդոստուցեալ յԸջատն 'ի վեր .
Ըոր արդարեւ տըւար Հայոց դու ՍԵՒԹԱՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐՈԳ .
Ղու որ ընդ խիտ մրցեալ միգի՝ լուսով լուծեր զերկն անհընար .
Ըրդ 'ի բնիկն 'ի լուսաճեմ վերապարեալ յառագաստի
Ըռատացո ընդ հայրապետս Հայոց զհոսանս լուսոյ շնորհաց
Ճընդհանուրս սփռել Ըջին սիրեցելոյ յանմահդ հոգւոց :

Եւ դու լուսաւորեանց լուսաւորեանց Հայոց աշխարհ,
Շող 'ի բարձանց ՍԵՒԹԱՐԱՒ մատըռուակեալ կաթէ 'ի քեզ .
Ըրդ մերկեա՛ զքօղս պրութեան, արկ կուսական ըզքեւ հանդերձ,
Ե՛լ բազմեանց ծիրանազգեստ 'ի դիւցընկէցք քո 'ի Սասիս .
Ըէր դարձեալ մայր վեհազանց, յարո՛ մանկունս լուսապայծառս,
Եւ միաձայն դաւանեանց քեզ ըզՍԵՒԹԱՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐՈԳ :

